

N:o 14.

Ank. till Riksd. Kansli den 20 Febr. 1875, kl. 1 e. m.

Utlåtande, angående Riksgälds-kontorets förvaltning under den tid, som förflutit sedan början af 1874 års riksdag.

(R. A.)

Utskottet har tagit kännedom om innehållet af den utaf Riksdagens sistlidna år församlade Revisorer afgifna och till Stats-Utskottet remitterade samt bland Kamrarnes ledamöter i tryck utdelade berättelse om verkställd granskning af Riksgälds-kontorets tillstånd och förvaltning samt genomläst de protokoll, hvilka hos Fullmäktige blifvit förda efter den 13 Augusti 1874, med hvilken dag Revisorerne protokollsgranskning slutade, till och med den 20 Januari 1875, och får härmed afgifva yttrande öfver hvad Revisorerne i ett eller annat hänseende erinrat och föreslagit, samt hvad för öfrigt vid den af Utskottet verkställda granskning förekommit.

I:o.

Angående den utaf en del ledamöter af Riksdagens Andra Kammare i ingifna reseräkningar upptagna kostnad för transport af effekter.

(Rev.-ber. sid. 61. Fullm. Utl. sid. 172.)

En del ledamöter af Riksdagens Andra Kammare hafva uti ingifna *reseräkningar* upptagit kostnaden för transport af effekter till och från ångfartyg eller jernvägsstation; och då uti Riksdagens rörande detta ämne fattade beslut någon rätt till ersättning för dylika utgifter icke funnes omnämnd, hafva Revisorerne om förhållandet meddelat Riksdagen kännedom för den åtgärd, som kunde pröfvas nödig.

Uti sitt häröfver afgifna utlåtande hafva Fullmäktige omförmält, att hit hörande stadgande innefattas i Stats-Utskottets vid 1867 års riksdag af Riksdagen bifallna memorial N:o 3 samt Stats-Utskottets vid 1868 års riksdag memorial N:o 9, som jemväl blifvit af Riksdagen gilladt, endast med en förändring i afseende

på begagnandet af hyttplats, då resan sker på ångbåt; att, enligt dessa stadganden, som hänförts till resereglementet af den 10 November 1865, det blifvit af Riksdagen bestämdt, i afseende å ersättningen för resekostnad till och från riksdag, att riksdagsman, då resan sker på ångfartyg eller jernväg, eger såsom godtgörelse beräkna, i förra fallet afgiften för enkel hyttplats eller, när hytt ej förekommer, salongsplats och i senare fallet afgiften för plats i första klassens vagn.

Den i § 8 af resereglementet resande tillagda rätt till godtgörelse för den utgift, som transporten af hans effekter till och från fartyget eller jernvägen kan medföra, hade således enligt Fullmäktiges åsigt ej blifvit af Riksdagen riksdagsman fränkänd, och då ifrågavarande transportkostnad blifvit i räkningen upptagen såsom en verklig hafd utgift för resan samt, enligt § 23 af Riksdags-ordningen, hvarje ledamot af Andra Kammaren eger åtnjuta ersättning för resekostnad till och från Riksdagen, hade vid reseräkningarnes granskning i Riksgälds-kontoret anmärkning ej ansetts böra göras och detta, för 1873 års riksdag, så mycket mindre, som enahanda debitering af transportkostnad vid de föregående årens riksdagar förekommit, utan att Riksdagens Revisorer dervid gjort erinran.

Till förekommande af allt tvifvel hafva Fullmäktige emellertid ansett önskvärdt, att Riksdagen meddelade föreskrift derom, huru i i fråga varande afseende rätteligen bör förfaras.

Då Riksdagen fattade sina ofvanomförmälda beslut och dervid bestämde, hvad Riksdagsman af Andra Kammaren, då resan skedde på ångfartyg eller jernväg, egde såsom godtgörelse beräkna, var det, på sätt jemväl den i Kamrarnes förda diskussion gifver vid handen, Riksdagens mening, att debiteringen af afgift för plats i första klassens vagn, då resan sker på jernväg, och för hyttplats eller, der hytt ej förekommer, salongsplats, då resan sker med ångfartyg, skulle innefatta *all* den godtgörelse, riksdagsman i dessa fall egde såsom godtgörelse för sin resekostnad beräkna; och Utskottet hemställer därför, att Riksdagen måtte förklara,

det Riksdagsman af Andra Kammaren, då resan sker på ångfartyg eller jernväg, icke eger att beräkna godtgörelse för kostnad för transport af effekter till och från ångfartyget eller jernvägsstationen.

2:o.

Angående sekreterarebefattningen i Riksgälds-kontoret.

(Rev.-ber. sid. 62. Fullm. Utl. sid. 174.)

Då Fullmäktige den 26 Juni 1873 konstituerade ombudsmannen i Riksgälds-kontoret att tills vidare bestrida *sekreteraretjensten* vid detta verk, fästade de

dervid det förbehåll att, så länge denna tjänst af honom innehades, han icke fick innehafva tjänstebefattning hos annat penningverk; hvilket förbehåll äfven intogs i det för honom å tjänsten utfärdade konstitutorial. Till Revisorernes kännedom har kommit, att han i Mars månad år 1874 erhållit och mottagit befattning att vara ledamot i styrelsen för en i Stockholm befintlig enskild bankinrättning; och då detta förhållande af Revisorerne ansetts stå i strid mot omförmälda förbehåll, men Fullmäktige, enär deras protokoll derom ingenting innehålla, underlåtit att med anledning deraf vidtaga någon åtgärd, hafva Revisorerne funnit sig böra på samma underlåtenhet fästa Riksdagens uppmärksamhet.

Fullmäktige hafva, med anledning häraf, yttrat, att ifrågavarande förbehåll, som ej har sin grund i något stadgande i Riksgälds-kontorets reglemente, intogs i konstitutorialet till följd af ett Fullmäktiges särskilda beslut. Efter Fullmäktiges uppfattning har icke detta deras beslut lagt hinder i vägen för innehafvandet af nu ifrågavarande uppdrag. Med en tjänstebefattning vore förenadt ett visst beroende; och ledamöterna i en bankinrättnings styrelse kunde, efter Fullmäktiges åsigt, svårigen anses innehafva tjänstebefattning hos samma bankinrättning. Fullmäktige hade således, ehuru förhållandet icke varit föremål för deras pröfning, icke haft skäl att med anledning af detta förhållande, hvarom Fullmäktige för öfrigt egde full kännedom, vidtaga någon åtgärd, och detta så mycket mindre som det ifrågavarande ledamotskapet endast var ett tillfälligt uppdrag, som upphört redan under sistlidne Maj månad genom sekreterarens utträdan ur omförmälda styrelse; och hafva Fullmäktige på grund häraf hemställt, att Revisorernes berörda anmärkning ej må till någon vidare åtgärd föranleda.

Då Utskottet funnit Revisorernes ifrågavarande anmärkning härmed hafva blifvit nöjaktigt besvarad, hemställer Utskottet,
att Riksdagen må härvid låta bero.

3:o.

Angående förfallen, men ej inbetald bevillning för ett fideikommiss.

(Rev.-ber. sid. 64—69. Fullm. Utl. sid. 174.)

Beträffande behandlingen af ett till 1874 års början på Riksgälds-kontorets handläggning beroende ärende, rörande bevillning för ett fideikommiss, hafva Revisorerne inhemtat och i sin berättelse anfört:

att till Öfverståthållare-embetet i kronouppbördsärenden den 11 April 1867 af dåvarande ombudsmannen i Riksgälds-kontoret ingifvits ansökan derom, att sedan förutvarande innehafvaren af berörde fideikommiss den 30 Juli 1861 affidit och ny fideikommissarie, efter laga fardag, den 14 Mars 1863 tillträdt den fidei-

kommisssegendom, den afidne i listiden innehaft, samt stadgad bevillning icke blifvit af den nye fideikommissinnehafvaren till Riksgälds-kontoret erlagd, utan i stället dit aflemnad en af två vederhäftige personer den 14 Juni 1862 ingången borgen för bevillingens betalande, så väl bemålde fideikommissinnehafvare som hans löftesmän måtte förpligtas att å den af honom tillträdde fideikommisssegendom ofördröjligen till Riksgälds-kontoret inbetala, jemlikt bevillningsförordningen den 17 Maj 1861, belöpande bevillning samt, för bevillningsbeloppets bestämmande, åläggas, vid lämpligt vite, förete bestyrkt afskrift ej mindre af urkunden för fideikommissstiftelsen än ock af arfsföreningen, utredningen och skiftet i boet efter senast afidne fideikommissarien. Häröfver infordrades vederbörandes förklaringar, hvarjemte Öfverståthållare-embetet i kommunikationsresolutionen af den 12 April 1867 ålade dem att förete de af ombudsmannen begärda handlingarne;

att så väl fideikommissinnehafvaren som hans löftesmän den 2 Mars 1868 ingifvit gemensam förklaring, hvaruti anförts, dels hurusom utredningen af bevillningsbeloppet syntes dem mera invecklad, än att densamma kunnat på enskild väg åstadkommas, dels ock att, då kronans ombudsman vore, bättre än förklaranderne, i tillfälle att åstadkomma en dylik utredning, de hoppades att sådant snarligen måtte ske, hvarefter bevillningsbeloppet skulle blifva behörigen erlagdt; hvaremellertid förklaranderne bifogade bestyrkta afskrifter af "fideikommiss-stiftarens testamente af den 6 Maj 1730 äfvensom arfföreningen, utredningen och "skiftet efter den senast afidne fideikommissinnehafvaren i hvad angick fideikommisssegendomen";

att t. f. ombudsmannen i Riksgälds-kontoret häröfver afgifvit påminnelser, som den 2 September 1870 till Öfverståthållare-embetet inlemnades och innehöllo, bland annat, att utaf ett vid förenämnda förklaring fogadt instrument öfver den 22 November 1862 afslutad utredning vore klart, att en mängd af t. f. ombudsmannen förtecknade bruksegendor, hemman, räntor och stadsfastigheter med ett boupptecknings- och taxeringsvärde af af 2,519,615 R:dr voro af fideikommissnatur förutom en del andra hemman, för hvilka taxeringsvärdet icke vore i bouppteckningen utsatt. T. f. ombudsmannen anförde vidare, att det synes honom orimligt att under den långa tid, som förflutit efter förre fideikommissinnehafvarens fränfalle, icke sterbhusdelegarne och fideikommissarien, som egde skilda intressen i boet, skulle hafva låtit verkställa en sådan utredning, som tydligt visade, huru stor del af egendomen vore fideikommiss eller arfvejord. Det ålåg dessutom icke ombudsmannen att åstadkomma en sådan utredning, utan den tillträdande fideikommissarien, hvilken enligt 19 § i åberopade bevillningsförordning hade skyldighet att, så framt icke tvist om fideikommissrätten uppstått, hvilket här ej var fallet, inom ett år, från det fideikommisset tillträdde, hafva inbetalt bevillingen vid äfventyr, som i samma § stadgades (att böta 10 procent af bevillingens belopp). T. f. ombudsmannen yrkade fördenskull, dels

att det måtte varda förklaranderne ålagdt att genast till Riksgälds-kontoret inbetala bevillning efter 5 för hundra å all den af t. f. ombudsmannen uppräknade fasta egendom, som ostridigt tillhörde fideikommisset, dels ock, för den händelse att Öfverståthållare-embetet skulle anse de i bouppteckningen upptagna värden å en del af nämnda egendom afse jemväl annan egendom än den fideikommitterade, och i följd deraf förklaranderne ej genast kunde åläggas att, på sätt blifvit yrkadt, betala bevillning å all den uppräknade egendomen, dem likvisst måtte varda ålagdt att tills vidare ofördröjligen betala bevillning åtminstone å den egendom, hvars så väl taxeringsvärde som fideikommissnatur tydligt framgick af de ingifna handlingarne, samt att i afseende å den öfriga egendomen fideikommissarien kunde varda förelagdt vid vite, som stode i skäligen förhållande till den utsökta bevillingens belopp och den långvariga försummelsen att densamma betala, inom viss tid förebringa behörig upplysning om värdet ej mindre å den fideikommisssegendom, hvars värde ej finnes i bouppteckningen tydligt utsatt, än ock å den till fideikommisset hörande lösa egendom, hvarå värde icke blifvit af fideikommissarien uppgifvet. Slutligen förbehöll sig t. f. ombudsmannen att få med svar bemöta den ytterligare förklaring, som kunde komma att inforas;

att, med anledning af Öfverståthållare-embetets häröfver den 20 September 1870 meddelade resolution, fideikommissarien och hans löftesmän den 4 Oktober 1871 ingifvit en ny förklaring, deruti anfördes, att den efter afidne fideikommissnehafvaren den 22 Oktober 1861 upprättade bouppteckning utvisade, att af de egendomar, ombudsmannen upptagit såsom tillhöriga fideikommisset, sjelfva jorden till en mängd hemman icke tillhörde fideikommisset, utan den afidne fideikommissarien personligen eller hans sterbhus. Då vid bouppteckningsförrättningen icke kunnat utredas, till hvilken del det hemmanen åsatta taxeringsvärde belöpte på sjelfva jorden eller på räntan, hade uti en summa måst utföras hela värdet på hvarje gård eller hemman, vare sig att jorden tillhörde fideikommisset eller sterbhuset. För att dock icke uppehålla det ostridiga för det stridiga, hade fideikommissarien i testamentsbevillning levererat en summa af 33,300 R:dr, motsvarande den egendom, han, enligt upprättad och vid skriften bilagd förteckning, ansåg ostridigt tillhöra fideikommisset. I samma förklaring gjordes äfven bestridande mot erläggande af fideikommissbevillning å det år 1860 upptagna taxeringsvärdet å bruksrörelsen, hvilket skulle vara inräknadt i bevillningsbeloppet;

att Öfverståthållare-embetet den 30 Oktober 1871 resolverat, att handlingarne skulle öfverlemnas till Riksgälds-kontorets ombudsman, som hade att inom två månader med påminnelser inkomma, dervid remisshandlingarne borde till Öfverståthållare-embetet återställas; men

att hvarken några påminnelser blifvit af ombudsmannen afgifna eller handlingarne till Öfverståthållare-embetet återställda.

Innehafvaren af ifrågavarande fideikommiss ingick den 30 Oktober 1873 till Fullmäktige med en skrifvelse, deruti, med anledning af svårigheten att utreda värdet å räntor från hemman, som förre fideikommissinnehafvaren såsom enskild tillhörighet innehaft och hvilka räntor fördenskull blifvit tillsammans med jorden bevillingstaxerade, han hemställde, huruvida icke, då annan utväg ej syntes vara att tillgå, bestämmandet af ifrågavande räntors värde i förhållande till det vid förre fideikommissinnehafvarens frånfälle dem tillsammans med jorden åsatta kunde öfverlemnas till afgörande af kompromiss utaf tre sakkunnige män, af hvilka en utsågs af Fullmäktige och en af honom samt den tredje af dessa två gemensamt. Denna framställning blef den 18 December 1873 af Fullmäktige bifallen, men på vilkor att kostnaden för kompromissen skulle bestridas af fideikommissarien, och att beräkandet af bevillingen å i fråga varande hemmansräntor skulle ske med afseende å det vid fideikommissets tillträdande gällande taxeringsvärde å hemmanen och räntorna gemensamt, icke, såsom fideikommissarien hemställt, med afseende å det vid förre fideikommissinnehafvarens frånfälle räntorna tillsammans med jorden åsatta värde.

På sistberörda vilkor förklarade fideikommissarien sig ej vilja ingå; i följd hvaraf frågan om kompromiss förföll.

Om ifrågavarande ärende hafva Revisorerna ansett sig böra meddela Riksdagen kännedom, med hemställan. att åtgärder måtte vidtagas, på det att det samma må hastigare bringas till slut än af hittills använda sätt för dess behandling syntes vara att förvänta.

Af revisionsberättelsen och de öfriga handlingar som varit tillgängliga har det synts Utskottet, att ärendets behandling i Riksgälds-kontoret icke varit med god ordning och gällande instruktioner öfverensstämmande, men då Utskottet tillika inhemtat, att lagsökningen för bevillningsbeloppets utbekommande blifvit af Kongl. Statskontoret fullföljd och det är att förvänta, att verksamma åtgärder blifva vidtagna för att staten fortast möjligt må komma i åtnjutande af sin rätt, samt den förlust som genom dröjsmålet med ärendets behandling för staten kan uppkomma icke nu låter sig beräkna, men rättigheten till ersättningstalan emot dem som dertill varit vållande äfven framdeles lär vara öppen, hemställer Utskottet,

att hvad Revisorerna anfört icke måtte för det närvarande föranleda annan åtgärd än att åt Fullmäktige i Riksgälds-kontoret lemnas uppdrag att, när den förlust blifver känd som genom ärendets fördröjda behandling uppkommit, hos dem som densamma föranledt därför utsöka ersättning.

4:o.

Angående Strömsholms nya kanalbolag.

(Rev.-ber. sid. 80—97. Direktionens förklaring sid. 186.)

Med föranledande af en utaf 1872 års Revisorer gjord hemställan uppdrog 1873 års Riksdag åt Fullmäktige i Riksgälds-kontoret att lemna den revisor, som af dem komme att utses att deltaga i granskningen af Strömsholms nya kanalbolags förvaltning och räkenskaper, nödiga föreskrifter om meddelandet af alla de uppgifter, som ansåges nödiga för att kunna bedömma det sätt, hvarpå bolaget fullgjorde sina förbindelser till det allmänna.

Till följd häraf anmodade Fullmäktige den af dem senast utsedde revisorn att tillse, det i revisionsberättelsen komme att intagas nödiga uppgifter öfver bolagets så väl inkomster som utgifter under de år, revisionen omfattade, som ock tillgångar och skulder vid slutet af hvart och ett af samma år, äfvensom i öfrigt söka anskaffa de upplysningar, som vore nödiga för att bedöma det sätt, hvarpå bolaget fullgjorde sina förbindelser till det allmänna; och borde dervid särskild uppmärksamhet fästas vid det, enligt senaste revisionsberättelse, under rubrik "för innestående aktieutdelning" bland skulderna upptagna belopp af 77,616 kronor samt vid det förhållande, att fastigheterna Skantzen, Norrtunbo och Finntorp blifvit i räkenskaperna upptagna såsom bolagets särskilda, till kanalverket ej hörande egendomar, och att ränta å den innestående aktieutdelningen beräknats bolaget till godo.

I bolagsrevisorernes berättelse hafva de begärda uppgifterna rörande kanalbolagets inkomster och utgifter samt ställning blifvit lemnade äfvensom redogörelse för de inkomster och tillgångar, som äro upptagna uti "aktieegarnes hufvudbok". Derjemte har den af Fullmäktige utsedde revisorn, Bruksegaren Carl von Stockenström, uti en till Fullmäktige särskildt afgifven berättelse lemnat en utförlig redogörelse för hvad som kunnat lända till upplysning i afseende på de i öfrigt anmärkta förhållandena. Af denna redogörelse framgår, att bolaget den 14 November 1863 beslutat, att i räkenskaperna skulle uppläggas ett särskildt "Utdelningskonto", till hvilket skulle vid hvarje års slut öfverföras:

1:o) afkastningen af bolagets fasta egendomar Skantzen, Norrtunbo och Finntorp, hvarvid de två förstnämnda borde för året upptagas till afkastning, Skantzen till 1,250 kronor och Norrtunbo till 1,000 kronor; dock skulle från afkastningssumman afdragas hvad som under året åtgått för underhåll och reparationer;

2:o)

2:o) all inkomst af bron vid Borgås sund samt hamn- och lastageplatsen m. m. derstädes, likaledes efter afräkning af hvad för reparationer derå under året åtgått;

3:o) fem procent ränta, 3,880 kronor 80 öre, å de under åren 1848—1859 å utdelningen innehållna 2 procent å aktiebeloppet, eller tillhopa 77,616 kronor;

4:o) det bolaget i privilegiet såsom utdelning tillerkända belopp, 22,500 kronor, så framt årets kanalinkomster dertill lemnade tillgång, sedan ej mindre stadgad betalning till handels- och sjöfartsfonden, till reparationsfonden och för amorteringslånet egt rum samt alla årets öfriga utgifter blifvit guldna, än ock en förlagssumma för det följande året reserverad;

5:o) den ränteinkomst, som genom direktionens åtgärd kunde, medelst utlåning af influtna medel under året, bolaget beredas.

Sedan detta beslut från och med år 1864 blifvit tillämpadt, förordnade direktionen den 26 Oktober 1871, att räkenskaperna skulle skiljas i två afdelningar, den ena, upptagande de kanalverkets inkomster och utgifter, enligt hvilka utdelningen till aktieegarne på grund af privilegiet och det öfverskott, som tillkomme statsverket, bestämdes, och den andra innefattande redogörelse för aktieegarnes enskilda tillhörigheter. Först nämnda räkenskap skulle afslutas uti en "Hufvudbok vid Strömsholms nya kanalbolag" och den öfriga redogörelsen inflyta i "Aktieegarnes i Strömsholms nya kanalbolag hufvudbok". Till sist nämnda hufvudbok öfverfördes från och med år 1872 fastigheterna Skantzen, Norrtunbo och Finntorp, Borgåsunds bro, hamn- och lastageplatsen vid Borgås sund, en kanaljakt samt telegrafstationen vid Strömsholm, hvartill kommo räntor dels å här förut omförmälda inestående aktieutdelning och dels å under året tillfälligtvis utlånta medel.

Enligt sistnämnde räkenskap utgjordes *aktieegarnes* tillgångar den 31 December nedannämnda år af följande fasta egendomar, fordringar och andra tillhörigheter:

	1871.		1872.		1873.	
Egendomen Skantzen, boställe åt kamereraren	20,000	—	20,000	—	20,000	—
Dito Norrtunbo, boställe åt mekanikus	15,000	—	15,000	—	15,000	—
Dito Finntorpet	2,000	—	2,000	—	2,000	—
Outtagen aktieutdelning för åren 1848—1859, 2 procent för hvarje år	77,616	—	77,616	—	77,616	—
Hamn- och lastageplatsen vid Borgås sund	27,544	89	30,512	22	30,512	22
Borgås bro	28,329	18	28,329	18	28,329	18
Räntemedel	4	80	—	—	—	—
Summa kronor	170,494	87	173,457	40	173,457	40

I följd af denna dubbla räkenskapsföring, som härleder sig från det förhållande, att aktieegarne ansett sig hafva laglig rätt att efter godtfinnande och utan något anspråk från statens sida använda utdelningar af kanalverket, från hvilkas uttagande de för tolf år till en del och för tre år helt och hållet afstått, hafva, jemte den utdelning af 22,500 kronor, som utgått på grund af 10 § i bolagets den 28 April 1872 utfärdade privilegium, åtskilliga andra vinster tillfallit aktieegarne, på sätt det s. k. aktieutdelningskonto utvisar. Detta konto upptager sålunda utom förenämnda 22,500 kronor, följande belopp:

	1872.		1873.	
Af fastigheterna Kr.	1,765	89	1,645	27
af hamn- och lastageplatsen vid Borgås sund ”	—	—	1,549	76
af Borgås bro ”	322	45	370	99
af räntor, dels 5 procent å innestående aktieutdelning, dels å under året tillfälligtvis utlånta medel ”	4,841	41	5,101	94
af en aktieegarne tillhörig kanaljakt ”	600	—	600	—
af telegrafstationen vid Strömsholm ”	1,249	86	1,056	66
Kronor	8,779	61	10,324	62
Afgår det belopp, hvarmed utgifterna öfverstege inkomsterna för hamn- oah lastageplatsen vid Borgås sund ”	2,967	33	—	—
Återstår summa Kronor	5,812	28	10,324	62

De särskilda omständigheter, på grund af hvilka bolaget ansett sig kunna på omförmälda sätt till aktieegarnes hufvudbok öfverföra vissa fastigheter och tillgångar, omförmälas utförligt i revisionsberättelsen, till hvilken Utskottet i sådant afseende får beträffande de närmare detaljerna hänvisa, och innefattas hufvudsakligen i följande förhållanden.

Beträffande egendomen Skantzén:

Vid bolagsstämman den 12 Februari 1842 gjorde bolaget det uttryckliga förbehåll, att derest, efter det kanalen vore färdigbyggd enligt den af Kongl. Maj:t fastställda plan, några tillgångar skulle öfverblifva, vare sig i kontanter, fordringar, fastigheter eller effekter af hvad namn de månne vara, hvilka icke vidare för kanalens verkställda ombyggnad erfordrades, bolaget skulle vara berättigadt att öfver sådana dess tillhörigheter fritt förfoga, antingen genom dessa

realiserade tillgångars återbetalning till aktieegarne eller på hvad sätt bolaget i öfrigt ansåge lämpligt. Enligt uppdrag af bolaget anmälde direktionen, uti skrifvelse den 3 Mars 1842, detta vid bolagets stiftelse gjorda förbehåll; och hvad bolaget sålunda beslutat intogs derefter i Kongl. Maj:ts skrifvelse till direktionen af den 28 näst påföljde April, dock utan att af Kongl. Maj:t uttryckligen godkännas. På grund af detta förbehåll anse sig aktieegarne ega rätt att fritt förfoga öfver egendomen Skantzen, hvilken från gamla bolaget öfvergått till det nya och således var deras tillhörighet vid den tid; då berörda beslut fattades och af Kongl. Maj:t godkändes.

Revisorerne erinra härvid, att, äfven om förbehållets omnämmande i den Kongl. skrifvelsen på sätt som skett skulle innebära, att detsamma icke blifvit ogilladt, vore dock, enligt Revisorernes åsigt, sjelfva förbehållets beskaffenhet sådan, att derur icke torde kunna sökas något stöd för den af bolaget vidtagna åtgärd med egendomen Skantzen. Bolaget förbehöll sig att, derest, efter kanalens fullbordan i enlighet med den fastställda planen, några tillgångar skulle öfverblifva, *vilka icke vidare för kanalens verkställda ombyggnad erfordrades*, deröfver fritt förfoga. Under ombyggnadsarbetets fortgång visade sig, att den för dess utförande från början beräknade summa icke var tillräcklig, hvadan bolaget år 1851 erhöll, förutom ett anslag utan återbetalningsskyldighet af 225,000 R:dr, ett lån ur handels- och sjöfartsfonden af 450,000 R:dr. Här förutom upptog bolaget år 1857 ett lån mot obligationer å 250,000 R:dr att amorteras under 36 år. Vid kanalens fullbordan år 1860 qvarstod hela skulden till handels- och sjöfartsfonden och största delen af obligationslånet. Bolaget häftade således vid nämnda tid för en skuld af omkring 700,000 R:dr, hvilka medel blifvit använda för den verkställda ombyggnaden. Af denna skuldsumma qvarstod ännu vid 1873 års slut ett oguldet belopp af tillsammans 539,843 R:dr. Bolaget egde följaktligen hvarken vid tiden, då kanalen var färdigbygd, eller vid den tid, då bolaget fattade sitt här förut omnämnda beslut i afseende på egendom Skantzen, några tillgångar, som icke erfordrats för den verkställda ombyggnaden.

Härtill komme, och förnämligast, att, enligt 7 § i så väl privilegiet som det med kronan afslutade kontraktet, bolaget skulle såsom säkerhet för statsbidraget och för uppfyllandet af sina åtagna förbindelser till statsverket öfverlemna Strömsholms gamla kanal- och slussverk med alla dess tillhörigheter i fast och lös egendom; och då egendomen Skantzen från gamla bolaget öfvergått till det nya, hade den således varit en det gamla kanal- och slussverkets tillhörighet i fast egendom, och borde såsom sådan utgöra en del af nämnda säkerhet, hvaraf väl också torde följa att afkomsten deraf bort upptagas bland kanalverkets inkomster, för hvilka redovisas till staten.

Beträffande den outtagna aktieutdelningen för åren 1848—1859 à 2 procent och den derå beräknade ränta.

Enligt 10 § mom. d. i privilegiet och motsvarande stadgande i kontraktet egde bolaget att under ombyggnadstiden beräkna aktieutdelning till högst 5 procent på det insatta aktiekapitalet, så vidt kanalinkomsten för hvarje år dertill lemnade tillgång, sedan af densamma först blifvit afdraget hvad till ombyggnaden tagits i beräkning och som erfordrats för upprätthållande af farthen på den gamla kanalen. Men redan från och med år 1848 fann bolaget sjelft nödigt att till 3 procent inskränka utdelningen och i sammanhang med det understöd till arbetets fullbordande, som enligt Kongl. brefvet den 22 December 1851 beviljades från handels- och sjöfartsfonden, bestämdes, såsom vilkor för understödets utbekommande, att, intill dess Kongl. Maj:t funne skäl annorlunda förordna, den årliga utdelningen å aktierna icke finge öfverstiga nyss nämnda tre procent å aktiekapitalet. Till och med år 1859 fortgick denna utdelning, men under tiden uppfördes i räkenskaperna två procent å aktiekapitalet såsom en aktieegarnes fordran, och som nämnda kapital utgör 323,400 R:dr samt 2 procent årlig ränta derå 6,468 R:dr, egde aktieegarne efter de tolf årens förlopp en bokförd fordran af 77,616 R:dr, eller det belopp, på hvilket de sedermera beräknat sig till godo 5 procent årlig ränta, ett beräkningssätt, som de vilja såsom lagenligt försvara dermed att, derest aktieegarne icke tillskjutit medlen, ett lån å motsvarande summa ovilkorligen måst upptagas för att kunna fullborda kanalbyggnaden, i hvilken händelse skilnaden endast varit den, att räntan utgått af kanalverkets inkomster till främmande långifvare, i stället för till aktieegarne sjelfva.

Genom ofvannämnda Kongl. bref medgaf Kongl. Maj:t förlängning till 1859 års slut i den för kanalverkets ombyggnad bestämda tid samt tillät bolaget att, såsom understöd till arbetets fullbordan, från handels- och sjöfartsfonden utbekomma de här ofvan ofvärmälda anslag utan återbetalningsskyldighet af 225,000 R:dr och lån af 450,000 R:dr under vilkor, bland andra, att bolaget förpligtades för segelfartens ändamålsenliga bedrivande före ombyggnadstidens utgång förse samtliga öfver kanalerna och slussarne erforderliga vägöfvergångar med rörliga eller så kallade dragbroar af jern; att lånet, hvilket vore räntefritt, från och med år 1860 borde med 9,000 R:dr årligen, till dess full liquid skett, till nämnda fond återgåldas; att detta årliga amorteringsanslag, 9,000 R:dr, borde af kanalinkomsterna utgå, innan någon utdelning å aktierna enligt 10 § mom. e i privilegiet och kontraktet finge åtnjutas; hvaremot den summa, som efter ombyggnadsarbetets verkställande skulle, enligt 5 § i privilegiet och kontraktet årligen afsättas till reparationsfond, fick, jemlikt Rikets Ständers medgifvande, minskas från 7,500 R:dr till 4,500 R:dr under så lång tid, som komme att åtgå för amortering af i fråga varande statsbidrag; att, intill dess Kongl. Maj:t annorlunda förordnade,

den årliga utdelningen å aktierna i kanalverket icke finge öfverstiga 3 procent å aktiekapitalet; att de för Strömsholms nya kanalbolag den 28 April 1842 utfärdade privilegium och regler äfvensom det derpå grundade, mellan staten och bolaget afslutade kontrakt skulle, der förändring härigenom icke skett, fortfarande tjena till efterrättelse; och att, såsom en följd häraf, Strömsholms så väl gamla som nya kanal- och slussverk med alla dess tillhörigheter i löst och fast samt verkställda ombyggnadsarbeten skulle tjena statsverket till säkerhet för uppfyllandet af de förpligtelser, bolaget dels redan genom kontraktet med staden ingått, dels ytterligare borde genom en till styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader afgifven förbindelse i och för understödet från handels- och sjöfartsfonden sig ikläda. På grund af aktieegarnes vid extra bolagsstämma den 28 Februari 1852 lemnade bemyndigande afgaf direktionen, å bolagets vägnar, den 8 derpå följande Mars förbindelse å här förut af Kongl. Maj:t föreskrifna vilkor och bestämmelser.

Huruvida den omständigheten, att bolaget under åren 1848—1851 sjelfmant åtnöjt sig med endast 3 procent utdelning, härledt sig deraf att kanalinkomsten efter sagda afdrag icke lemnat tillgång till högre utdelning, eller deraf att bolaget, vid tillgång till 5 procent utdelning, af nödig omtanke för arbetets fortgång endast uttagit 3 procent, hafva Revisorerne, i saknad af därför erforderliga handlingar, icke kunnat utreda, och en sådan utredning torde äfven numera vara svår att åstadkomma. Men i skrifvelsen till Kongl. Maj:t den 25 Oktober 1851 förklarade bolaget sig hafva från 1848 års början åtnöjt sig med 3 procent utdelning; och detta förklarande torde icke rimligen kunna så förstås, att den utöfver nämnda 3 procent under anförda förutsättningar medgifna utdelning af 2 procent på något annat sätt än genom utdelning, t. ex. genom en bokföringsåtgärd, kommit bolaget till godo. Sedan Kongl. Maj:t, enligt berörda bref af den 22 December 1851 för tiden från och med år 1852 föreskrifvit och bolaget uti här förut omnämnda förbindelse af den 8 Mars 1852 åtagit och förpligtat sig "att, intill dess Kongl. Maj:t derom annorlunda förordnar, den årliga utdelningen "å aktierna i kanalverket icke skall öfverstiga tre procent å aktiekapitalet", hade således härigenom den i privilegiets 10 § mom. d medgifna utdelning af 5 procent å aktiekapitalet förändrats till 3 procent, och då Kongl. Maj:t icke sedermera härutinnan meddelat någon vidare bestämmelse, hafva Revisorerne ansett bolaget hafva saknat befogenhet att, på sätt som skett, i räkenskaperna för åren 1848—1859 såsom sin fordran uppdebitera 2 procent utöfver den verkställda utdelningen af 3 procent å aktiekapitalet; hvaraf äfven lärers följa, att bolagets beslut om årlig öfverföring till utdelningskonto af 5 procent ränta med 3,880 R:dr 80 öre å sammanlagda beloppet, 77,616 R:dr, af dessa på sådant sätt uppdebiterade 2 procent likaledes saknar allt berättigande.

Beträffande fasta egendomarne Norrtunbo och Finntorp äfvensom bron vid Borgås sund samt hamn- och lastageplatsen derstädes m. m.

Genom nådigt bref den 1 Februari 1861 beviljade Kongl. Maj:t, på bolagets ansökning, bolaget anstånd till 1863 års slut med inbetalningen af 9,000 R:dr årligen till handels- och sjöfartsfonden mot vilkor, att aktieegarne, så länge detta anstånd varade, frånträdde allt anspråk på utdelning. På sådant sätt afstodo aktieegarne under tre år, 1860, 1861 och 1862, från all utdelning, hvilken dock för hvarje år bokfördes såsom en bolagets fordran, till dess balansen, i följd af bolagsstämmobeslut den 14 November 1863, blef ur räkenskaperna afförd. Öfver denna sålunda innehållna utdelning hafva aktieegarne ansett sig ega rätt att för sin enskilda räkning förfoga lika väl genom en bokföringsåtgärd, som om de först uttagit medlen och sedermera disponerat dem till enahanda ändamål, hvartill desamma nu blifvit använda, i hvilket fall aktieegarne förestält sig, att anmärkning mot förfarandet icke skulle hafva kunnat förekomma, och vilja de på detta sätt förklara, hvarför de förmena sig såsom enskild egendom områda en del af bolagets tillhörigheter. Så hafva aktieegarne år 1852 inköpt lägenheten Finntorp; genom salubref af den 18 Juni 1855 tillhandlat sig ett mantal frälseskatte Norrtunbo; år 1860 dels inlöst Borgås sunds gamla bro, dels börjat anlägga hamn- och lastageplatsen vid Borgås sund, på hvilken bro och plats betydliga kostnader under de följande åren blifvit nedlagda; vidare förvärfvat sig eganderätt till en kanaljakt och slutligen år 1868 vid Strömsholm anlagt en telegrafstation, som dock upphörde den 1 Januari 1874, då den förändrades till statstelegrafstation; för hvilket allt omkostnaderna blifvit bestridda genom i fråga varande outtagna utdelning, den der, på grund af privilegiet, beräknats för tre år utgöra 67,500 R:dr. Finntorp betalades med R:dr 1,800: — Norrtunbo med ” 10,000: — Borgås sunds bro inlöstes med 5,175 R:dr och är numera, sedan den blifvit ombygd, upptagen till värde af ” 28,329: 18. Hamn- och lastageplatsen är bokförd till. ” 30,512: 22.

tillsammans R:dr 70,641: 40.

Afdrages från nämnda summa det belopp, som år 1872, enligt direktionens beslut, utgick från aktieegarnes utdelningskonto till betäckande af skilnaden emellan utgifter och inkomster i räkningen för hamn- och lastageplatsen ” 2,967: 33,

så befinnes återstoden utgöra R:dr 67,674: 07,

och i det närmaste motsvara den högsta tillåtna utdelning för tre år.

Kanaljakten och telegrafstationen hafva icke varit till något värde bokförda.

Egendomen Norrtunbo hade bolaget inköpt egentligen af den anledning, att vattenhöjden vid Skantzen icke kunde vederbörligen regleras, så länge från sjön derstädes driftvatten måste utsläppas till en egaren af Norrtunbo då tillhörig mjölkvarn, men derjemte i ändamål att bereda boställe åt kanalverkets mekanikus.

Med brobyggnaden och lastageplatsen vid Borgås sund angifves förhållandet vara följande: I början af 1830-talet hade ett bolag bildat sig, som vid den gamla färjestaden å nämnde plats uppfört en *fast* bro, förbi hvilken fartygen icke kunde komma, utan att vara försedda med fällmaster. Sedan Kongl. Maj:t i bref af den 22 December 1851 förordnat, att *rörliga broar* af jern, der sådana erfordrades, borde anbringas utefter hela kanallinien, och denna för rörelsen högst nyttiga inrättning måste helt och hållet komma att förfela sin verkan och blifva alldeles ändamålslös, om den fasta bron vid Borgås sund fortfarande skulle bibehållas i dess dåvarande skick, enär trafiken icke kunde fritt röra sig och begagna sig af ångbåtar, utan hållas stängd af Borgås sunds bro, fann kanalbolaget nödvändigt att på något sätt åvägabringa ombyggnad af ofta nämnda bro. I sådan afsigt anhöll direktionen hos Kongl. Maj:t om bidrag af allmänna medel för bronns inlösen och ombyggnad. Denna framställning vann icke bifall af Kongl. Maj:t, "enär 3 § i privilegiet ålade kanalbolaget att, utan att kunna påräkna ytterligare statsbidrag, fullborda kanalens ombyggnad, hvartill hörde, att segelleden skulle af bolaget föras ut i Mälaren" (Kongl. brefvet den 22 Juni 1859).

En förnyad framställning om tillstånd att, för beredande af ersättning för kanalbolagets kostnader för samma ändamål, under vissa år uppbära särskilda afgifter å åtskilliga af de varuartiklar, som forslades på kanalen, blef jemväl af Kongl. Maj:t afslagen, "såsom grundad på det antagande, att kanalbolaget icke skulle ega förpligtelse att utan ersättning vidtaga förändring af bron öfver Borgås sund, och enär genom bifall dertill trafiken för öfrigt skulle jemväl belastas med afgifter för bolagets lastageplats, ehvad den begagnades eller icke" (Kongl. brefvet den 10 Augusti 1860).

Efter att sålunda förgäfves hafva sökt bidrag af allmänna medel eller understöd från de trafikerandes sida för att bringa till stånd de för kanalfarten högst nödiga inrättningarne, måste aktieegarne, som, i öfverensstämmelse med sitt eget erbjudande vid understödets utbekommande från handels- och sjöfartsfonden, åtagit sig att förse samtliga öfver kanalerna och slussarne erforderliga vägöfvergångar med rörliga eller s. k. dragbroar af jern, slutligen besluta att med egna medel utföra så väl ombyggnaden af den fasta, för kanalfarten hinderliga bron vid Borgås sund som anläggningen af hamn- och lastageplatsen derstädes, för hvilka arbetens bekostande den för de tre åren 1860—1862 afsatta utdelning togs i anspråk.

Denna bolagets åtgärd att, ehuru bolaget frånträdt allt anspråk på utdelning under åren 1860, 1861 och 1862, likväl i räkenskaperna såsom en bolagets fordran uppföra utdelning under dessa år och sedermera till gäldande af denna fordran derur afföra samt till sin enskilda räkning öfverföra förenämnda egendom samt bro- och lastageplats, har synts Revisorerna helt och hållet stridande mot Kongl. Maj:ts ofvan berörda beslut, och då, på sätt här förut finnes omförmäldt, förvärfvandet af eganderätten till kanaljakten och inrättandet af telegrafstationen likaledes skett medelst användande af i fråga varande outtagna utdelning, har öfverföringen till aktieegarnes enskilda räkning af nämnda jakt och telegrafstation samt afkomsten af desamma icke heller ansetts med Kongl. Maj:ts åberopade beslut öfverensstämmande.

Genom privilegiets 6 §, som stadgar att efter byggnadstidens förlopp samt från och med det år, då kanalen blifver fullt färdig och farbar, skall, sedan af kanalverkets inkomster erforderliga kostnader och utgifter af alla slag, deribland äfven afsättning till reparationsfonden och aktieegarne enligt 10 § mom. e tillkommande utdelning af högst 22,500 Rdr, blifvit godtgjorda och bestridda, all öfrig inkomst tillfalla staten, har staten sökt bereda sig någon godtgörelse för de betydliga bidrag, den till kanalverket förskjutit. I bolagsrevisorernes berättelse lemnas äfven uppgift på de belopp, som i enlighet härmed under de senaste 5 åren kommit staten till godo, nemligen:

år 1869	R:dr 2,022: 67.
„ 1870	„ 10: 44.
„ 1871	„ 274: 26.
„ 1872	„ 1,139: 47.
„ 1873	„ 2,687: 58.

Statens i berörda 6 § uttryckta syftemål har synts Revisorerna i icke ringa grad motverkas af de utaf bolaget vidtagna, här omförmälda åtgärder. Till förekommande af en framtida fortsättning i samma riktning hafva Statsrevisorerna hemställt, det Riksdagen måtte låta vidtaga nödiga åtgärder för åstadkommande af rättelse i här anmärkta förhållanden, äfvensom af hvad i öfrigt kan erfordras, för att staten må komma i åtnjutande af sin rätt.

I sin öfver Revisorernes framställning afgifna förklaring, hvaraf Utskottet tagit del, har styrelsen för Strömsholms nya kanalbolag hufvudsakligen anført,

beträffande egendomen Skantzén, att § 7 af privilegiet den 28 April 1842 icke skulle afse annat än de förbindelser, hvilka på den tiden ålago bolaget *i och för kanal- och slussverkets ombyggnad* samt att då enligt privilegiet staten endast vore förbehållet hvad af behållna *kanalinkomsten* för året öfverstiger 15,000 Rdr banko, men deremot eganderätten till kanalen och slussverket samt all öfrig egendom blifvit för everldeliga tider *bolaget* tillförsäkrad, häraf måste vara uppenbart, att all den inkomst, som kunde hemtas af denna egendom, tillhörde aktieegarne;

beträffande

beträffande den outtagna aktieutdelningen, att bolagets i i fråga varande afseende fattade beslut tillkommit i laga ordning vid 1848 års ordinarie bolagsstämma i enlighet med en af direktionen, i hvilken staten då hade ombud att tillgodose och bevaka sin rätt, i sammanhang med aktieutdelningens inskränkning till tre procent om året gjord och af bolaget bifallen hemställan derom, att, på det den betydliga uppoffring, aktieegarne sålunda *för någon tid* skulle komma att göra, måtte, under lyckligare förhållanden och sedan kanal- och slussverket nått sin fullbordan, kunna godtgöras, i bolagets räkenskaper från och med det år, då aktieutdelningen komme att till 3 procent om året inskränkas, borde uppföras ett särskildt konto, hvarå aktieegarne gemensamt såsom fordran, utan ränta, hos bolaget tillgodofördes en årlig summa af 4,312 riksdaler banko, hvilken fordran, sedan ombyggnaden verkstälts, kunde komma aktieegarne till godo, i händelse kanalinkomsterna efter denna tid, jemlikt 10 § mom. e. uti bolagets privilegium, skulle lemna tillgångar äfven till successiv inlösen af denna bolagets skuld; samt att den omständigheten, att aktieegarne i stället för uppdebiterade kapitalet uttagit endast ränta derå, ej torde kunna anses innebära ett öfverskridande af beslutet; och

beträffande Norrtunbo och Finntorp m. m., att det förhållande, att med beloppet af den innehållna utdelningen för åren 1860—1862, 67,500 R:dr, betalts bron och hamnen vid Borgås sund samt skulder, motsvarande värdet af Norrtunbo och Finntorp, icke föranledde att afkastningen af nämnda egendom ej borde tillkomma aktieegarne, utan staten och således öka statsverkets behållning af kanalen utöfver hvad eljest skulle vara fallet, enär det skulle af aktieegarne varit mer än rimligt uppoffrande, om de, för att erhålla uppskof med tre års afbetalningar å skulden till handels- och sjöfartsfonden, tillsammans 27,000 R:dr, för all framtid afsagt sig de tre årens utdelningar å 22,500 R:dr om året eller sammanlagdt ett kapital af 67,500 R:dr, samt att bolagsmännens uppfattning i de anmärkta frågorna varit delad af de olika statens ombud, hvilka jemlikt § 7 af de år 1842 fastställda bolagsreglerna intill kanalombyggnadens slut år 1860 varit ledamöter af bolagets direktion.

Af hvad Revisorerna beträffande Strömsholms nya kanalbolag anmält, synes det Utskottet framgå, att statens rätt blifvit för nära träd, och Utskottet anser sig därför böra hemställa,

att åt Fullmäktige i Riksgälds-kontoret måtte uppdragas att vidtaga de åtgärder, som må finnas af behovet påkallade *dels* för att af Strömsholms nya kanalbolag utkräfva fullgörandet för den förflutna tiden af de bolaget mot staten åliggande skyldigheter, för så vidt dessa ej ännu blifvit af bolaget behörigen fullgjorda, eller statens rätt blifvit genom af bolaget fattade beslut eller vidtagna åtgärder för nära

trädd, och dels för att förmå samma bolag att för framtiden noggrannt iakttaga de bolaget åliggande förbindelser till staten.

5:o.

Angående Gefle—Dala jernvägsaktiebolag.

(Rev.-ber. sid. 106—111. Direktionens förklaring sid. 194.)

Revisorerna hafva beträffande nämnda bolag anført, att år 1873 såsom ränta och utdelning till aktieegarne utbetalts 600,000 R:dr, motsvarande 25 procent af aktiekapitalet, att till reservfonden blifvit afsatta 18,611 R:dr 20 öre och att till pensionsfonden blifvit öfverförda icke mindre än 129,000 R:dr. Sammanläggas dessa tre poster, uppkomme en summa af 747,611 R:dr 20 öre, hvilken utgjorde den i nämnda berättelse synliga behållningen af bolagets rörelse under året och uppginge till 31,15 procent af aktiekapitalet samt öfverstege föregående årets enahanda behållning med 1,89 procent. Enligt tillgängliga offentliga handlingar hade bolagets behållna inkomst under nedan nämnda år motsvarat följande procent af aktiekapitalet:

år 1873	31,15 procent.
” 1872	29,26 ”
” 1871	27,24 ”
” 1870	26,3 ”
samt åren 1857—1869 i medeltal.	10,48 ”

Såsom ränta och utdelning å det af aktieegarne tillskjutna kapital hade under samma tid utbetalts:

år 1873	25 procent,
” 1872	25 ”
” 1871	20 ”
” 1870	18 ”
samt åren 1857—1869 i medeltal.	6,78 ”

Om ränta å aktiekapitalet beräknades till fem procent årligen, hade således aktieegarne, förutom denna ränta, erhållit på sitt tillskjutna kapital tillhoppa 91,14 procent; hvaremot staten under samma tid af det bolaget beviljade lån återbekommit, förutom stadgad två procent ränta, af kapitalet endast 26,32 procent; och enär uti 6 § af det mellan Styrelsen för allmänna väg- och vattenbyggnader, å Kongl. Maj:ts och kronans vägnar, samt bolaget år 1855 afslutade kontrakt om jernvägsanläggningen stadgas att, om behållna inkomsten af jernvägen, efter afdrag af den årliga afbetalningen å det af staten erhållna lån, öfverstiger 8 procent å aktieegarnes tillskott, Kongl. Maj:t eger bestämma, om och med hvad belopp

den stadgade amorteringen å sagda lån bör ökas, hafva Revisorerna, på grund af här ofvan uppgifna förhållanden och med förnyande af ett vid 1874 års riksdag framställt, men ej af Riksdagen bifallet förslag, hemställt, det Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville taga i nådigt öfvervägande, huruvida icke en ytterligare ökad amortering af sagda lån borde föreskrifvas, på det att detsamma så fort som möjligt måtte varda gäldadt.

På grund af hvad Revisorerna anført, och då allt skäl förefinnes att begagna ofvan omförmälda, Kongl. Maj:t förbehållna rätt att öka den stadgade amorteringen, hvilken rätt ingalunda synes vara, på sätt direktionen påstått, inskränkt till begagnande endast *en gång för alla*, hemställer Utskottet,

att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes taga i förnyad ompröfning, huruvida icke — med begagnande af den i 6 § af kontraktet mellan staten och Gefle—Dala jernvägsaktiebolag Kongl. Maj:t förbehållna rätt att, då den årliga behållningen öfverstiger åtta procent å aktieegarnes tillskott, bestämma med huru stort belopp den stadgade amorteringen å statslånet borde ökas — en i förhållande till den öfver nämnda procental uppgående behållningen ytterligare ökad årlig amortering af sagda lån borde föreskrifvas, så att lånet må, så fort som möjligt, varda gäldadt.

6:o.

Angående uppställningen af revisionsberättelserna rörande de med statslån understödda jernvägsaktiebolag.

(Rev.-ber. sid. 142. Fullm. utl. sid. 177.)

Med förmålan, att de berättelser, som till Kongl. Maj:t ingifvas om verkställd granskning af de med statslån understödda jernvägsaktiebolags förvaltning och räkenskaper och af hvilka ett exemplar aflemnas till Riksgälds-kontoret samt tillhandahålles Revisorerna, äro uppställda på flera från hvarandra högst afvikande sätt, hvarigenom uppfattningen och öfversigten af de angifna förhållandena, om icke rent af omöjliggöras, dock i hög grad försvåras, hafva Revisorerna framhållit önskvärdheten deraf, att de ombud, som erhålla uppdrag att å statens vägnar deltaga i sådan granskning, måtte anmodas att i sina till Kongl. Maj:t afgifvande berättelser upptaga bolagens ställning vid revisionsårets början och slut samt inkomster och utgifter under samma år och i enlighet dermed hemställt, att Riksdagen måtte ingå till Kongl. Maj:t med underdånig anhållan i detta hänseende.

Då det skulle betydligt underlätta öfversigten af de med statslån understödda jernvägsaktiebolagens ställning, om de öfver dessas förvaltning afgifna revisionsberättelser vore på ett likartadt sätt uppställda, hemställer Utskottet, att, på sätt Revisorerna föreslagit och Fullmäktige tillstyrkt, Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes meddela erforderliga föreskrifter derom att i de berättelser, som till Kongl. Maj:t afgifvas af de personer, hvilka erhålla uppdrag att å statens vägnar deltaga i granskningen af de med statslån understödda jernvägsbolags förvaltning och räkenskaper, skall upptagas bolagets ställning vid revisionsårets början och slut samt inkomster och utgifter under samma år.

7:o.

Öfver Revisorernes å sid. 145—149 af revisionsberättelsen gjorda förslag derom att Riksgälds-kontoret måtte befrias från åliggandet att till allmänheten utlåna egande kassabehållningar, hvarom Fullmäktige å sid. 178—182 sig utlåtitt, skall Utskottet framdeles meddela yttrande i sammanhang med förslag till reglemente för Riksgälds-kontoret.

8:o.

Hvad Revisorerna i öfrigt vid granskningen af Riksgälds-kontorets tillstånd och förvaltning anmält och framställt har Utskottet funnit vara genom afgifna förklaringar och vidtagna åtgärder eller rättelser nöjaktigt besvaradt.

9:o.

Angående ansvarsfrihet för Riksgälds-kontorets styrelse.

Då Stats-Utskottet vid den nu verkställda granskningen af Riksgälds-kontorets styrelse och förvaltning funnit Fullmäktige i nämnda Kontor hafva med nit och omsorg uppfyllt sitt viktiga och ansvarsfulla kall, tillstyrker Utskottet, att Fullmäktige må tillerkännas full ansvarsfrihet för alla beslut och åtgärder, som finnas antecknade uti deras protokoll från den 23 Januari 1874 till och med den 20 Januari 1875.

Stockholm den 20 Februari 1875.

På Stats-Utskottets vägnar:

Arv. Fr:son Posse.

Reservation:

Reservation:

vid 5:te punkten (ang. Gefle—Dala jernvägs-aktiebolag) af Herrar Friherre *J. E. Stjernblad*, Grefve *C. L. F. af Ugglas*, Friherre *C. J. A. Skogman*, *C. Ekman*, *F. Brusevitz*, *F. L. S. Hederstjerna*, *N. R. N. G. Montgomery Cederhielm* och *L. M. Nordenfelt*, hvilka ansågo, det Utskottets utlåtande angående Revisorernes ifrågavarande hemställan bort vara af följande innehåll:

“Genom nådigt bref den 6 September 1872 har Kongl. Maj:t föreskrifvit, att den annuitet, bolaget hade att inbetala, skulle vid “näst instundande inbetalning och vidare framgent beräknas till sex procent å ursprungliga försträckningsbeloppet, af hvilken annuitet först godtgöres ränta efter två för hundra å oguldna kapitalbelopp och återstoden utgör afbetalning derå”; och anser, enligt styrelsens afgifna förklaring, till hvilken Utskottet får hänvisa, bolaget detta Kongl. Maj:ts beslut innebära, att den sålunda bestämda annuiteten och ingen annan, hvarken högre eller lägre, skall utgå tills statslånet blifvit slutbetaladt.

Utan att ingå i någon tolkning af ordalagen i Kongl. Maj:ts ofvanberörda nådiga beslut, anser dock Utskottet, enär det genom kontraktet med bolaget är lagdt uteslutande i Kongl. Maj:ts hand att bestämma om hastigare amortering af det bolaget beviljade lån, och en sådan bestämmelse nyligen skett, samt då Kongl. Maj:t efter förloppet af kortare tidsperioder och i sammanhang med stadfästelse af ny trafiktaxa kommer i tillfälle att taga kännedom om bolagets ställning och då icke lärer underlåta att pröfva förmågan och billigheten af en ytterligare förhöjd amortering, sig sakna skäl tillstyrka Riksdagen att för närvarande i detta ämne hos Kongl. Maj:t göra någon framställning, och hemställer förty,
att Revisorernes ifrågavarande förslag icke må till någon vidare åtgärd föranleda“.